

بررسی جایگاه فقه در تعلیم و تربیت اسلامی

کاظم علیدادی^۱

^۱ کارشناسی دینی و عربی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد سراوان، سیستان و بلوچستان، ایران

چکیده

هنگامی که در موضوع علم فقه به رفتار اختیاری مکلف اشاره می‌شود؛ ضرورت پرداخت همه جانبه به تأثیر فقه بر تربیت از اهمیت والایی برخوردار است؛ از این رو؛ رسالت فقه تنها در موضوعات و زمینه‌های خاص مرسوم نبوده و بر متولیان این عرصه لازم است در تمام ابعاد زندگی بشر که در آن رفتار اختیاری مطرح است؛ بررسی فقهی داشته باشند. یکی از عرصه‌های مهم در این زمینه؛ تعلیم و تربیت است؛ عرصه‌ای که علاوه بر نیاز به بررسی فقهی در ابعاد نظری آن؛ از منظر کاربردی نیز نمود فراوانی دارد؛ چنانچه وجود آیات و روایات فراوان در زمینه آموزش و پرورش؛ علمای اخلاق را در طول تاریخ اسلامی بر آن داشته تا کتاب‌های فراوانی در این زمینه به نگارش درآورده و اثرات ماندگاری را برجای گذارند؛ اما تاکنون ورود به این عرصه به صورت منسجم و کامل از سوی پژوهشگران صورت نگرفته است؛ از این رو؛ تحقیق در زمینه فقه تربیتی ضروری است؛ در تحقیق پیش رو به بررسی ضرورت پایه‌گذاری فقه تربیتی می‌پردازیم و احکام فقهی تربیت را بررسی می‌نماییم و روش‌های تربیت را از منظر اسلام و احکام اسلامی بررسی می‌نماییم و انواع ابعاد تربیت را به فقه پیوند می‌دهیم از تربیت روحی و جسمی گرفته تا تربیت عاطفی و جنسی؛ فقه تربیتی بخشی از دانش فقه است که به عرصه تربیت و مسایل آن می‌پردازد و در صدد استنباط احکام تربیت است؛ بنابراین موضوع گزاره‌های فقه تربیتی از علوم تربیتی گرفته می‌شود و محمول آن وامدار دانش فقه است که براساس قواعد موجود؛ یکی از احکام تکلیفی و خوب؛ استحباب؛ کراهت؛ حرمت؛ اباحه یا حکم وضعی را تعیین می‌کند. لذا اهمیت و سرنوشت‌ساز بولیم و تربیت؛ ضرورت روایی؛ اعتبار و حجیت دستورالعمل‌های تربیتی را دو چندان می‌سازد؛ از این رو لازم است میان دانش فقه و علوم تربیتی د و ستد برقرار شود. یکی از مظاهر این داد و ستد؛ تعیین اصول و روش‌های تربیتی بر اساس روش شناسی فقهی است. تحقیق حاضر که به صورت توصیفی-تحلیلی انجام گرفته است، به تبیین اصول و روش‌های تربیتی و نیز بررسی جایگاه فقه در تعلیم و تربیت اسلامی و انواع تربیت از منظر فقه پرداخته است که برای هر کدام مستنداتی از منابع فقه بیان شده است. سوال اصلی تحقیق این است که نقش فقدر موضوعات تعلیم و تربیت چیست؟ در ادامه به نقش فقه پرداخته شده است که به دو شکل است: نخست آنکه، تربیت به عنوان موضوعی که عرصه‌ها و عناصر گوناگون از قبیل مبانی، اصول، روشها، محتوا و مانند اینها دارد، در نظر گرفته شود و آنگاه هر یک از عناصر فوق، به فقه عرضه شود و دیدگاه فقه درباره آنها مورد بررسی قرار گیرد. شکل دیگر این که، تربیت و عناصر آن در یک جامعه اسلامی در نظر گرفته می‌شود و بررسی می‌شود که فقه کدام یک از این عناصر را میتواند تأمین نماید.

واژه‌های کلیدی: فقه، تربیت، تعلیم، اسلام، تربیت اسلامی.